

Un exemple de poesia íntima del Vuit-cents: les «Semprevives» (1895) de Josep Bodria

[An example of the intimate poetry of the 19th century:
the «Semprevives» (1895) of the Josep Bodria]

HÈCTOR SANCHIS MOLLÀ

Universitat de València

hecsanmo@gmail.com

RESUM: En la València de l'últim quart del Vuit-cents s'elabora una poesia que pretén distanciar-se de la predominant evocació nostàlgica del passat i del pairalisme. Un dels lletraferits que conrea aquest tipus de poesia és Josep Bodria i Roig. L'objectiu del present treball és fer una aproximació a «Pomell de Semprevives» (1895), *suite* de poemes breus centrats en el dolor i l'enyorança que el jo poètic experimenta després d'enviudar. Completem l'estudi amb una edició d'aquesta *suite* que, des de la seua publicació primera, no ha estat reeditada, llevat de la *Sempreviva II*, publicada per Eduard Verger al segon volum d'*Antologia dels poetes valencians* (1984).

PARAULES CLAU: Josep Bodria, poesia íntima, Vuit-cents, Renaixença, València.

ABSTRACT: In Valencia in the last quarter of the eighteenth century, a different poetry that seeks to distance itself from the predominant nostalgic evocation of the past and pairalism. One of the writers who cultivates this type of poetry is Josep Bodria i Roig. The aim of this work is to take an approach to «Pomell de Semprevives» (1895), a suite of short poems focused on the pain and longing that I lyrically experience after being widowed. We complete the study with an edition of this suite that, since the original, has not been transcribed, except for *Sempreviva II* transcribed by Verger in the second volume of the *Antologia dels poetes valencians* (1984).

KEYWORDS: Josep Bodria, intimate poetry, eighteenth century, Renaixença, Valencia.

Recepció: 12/04/2022. Acceptació: 22/04/2022. Publicació: 27/07/2022

1. Introducció

Els crítics literaris coincideixen a l'hora d'assenyalar la presència d'una nova poesia a la València de l'últim quart del Vuit-cents. Verger (1984: 18) parla d'una «altra escriptura», mentre que Simbor (1988: 12) es refereix a aquesta com una «obra renovadora». Independentment del sintagma utilitzat, ambdós estudiosos apleguen a la mateixa conclusió: es basteix un conjunt de peces que pretenen distanciar-se de la predominant evocació nostàlgica del passat i del pairalisme. Dins d'aquest conjunt s'inclourien, entre d'altres, els versos més personals i íntims de lletraferits com Josep Bodria i Víctor Iranzo. Del primer, Simbor destaca (1988: 12) «l'autenticitat i força poètica», mentre que d'Iranzo, Fenollosa (2019: 51) remarca les peces centrades en «la nostàlgia, el record, l'amor o el dolor intern» d'evident influència becqueriana.

Aquesta poesia només representaria una part molt minoritària de la producció del moment, ja que els seus conreadors, a més de ser-ne pocs, mai abandonaran la composició de les peces bastides sota les convencions jocfloralesques. Posem per cas la producció poètica¹ de Josep Bodria i Roig. A partir de la informació que Forteza ofereix al pròleg de *Roselles: poesies valencianes*, podem imaginar que l'element patriòtic i el religiós ocuparan un lloc important en la seua producció (Forteza 1895: 10):

Per conexe en Bodria, l'heu de sentí cantar ab la llengua de sos pares; acompanyant-lo a l'església per oir de sos llabis pregàries fervoroses, o a les alegres y renoueres festes anyals dels pobles, o per les barraques de la fèrtil y joliva horta de València [...]

Passem de la suposició a la deducció, quan iniciem la lectura dels poemes. L'exaltació patriòtica es dona a partir de la descripció de diferents espais

---

1 Bodria publica les seues composicions de forma dispersa als diaris i a les revistes del moment durant l'últim quart del Vuit-cents. Alguns dels mitjans en què dona a conèixer la seua obra són: *Las Provincias*, *Lo Rat-Penat: Periòdich Lliterari Quincenal*, *La Il·lustració Catalana*, etc. Finalment, compila les peces en tres reculls: *Roselles: poesies valencianes* (1895), *Fulles seques* (1900) i *Llibret de recorts* (1911).

que conformen la ruralia valenciana: «Y la barraca es blanqueja,/ y se pinta l'alqueria» (1895: 26); l'evocació de personatges transcendents del passat medieval: «A la nostra hermosa terra/ dels Jaumes, Ferrers y Marchs»² (1895: 24) i, sobretot, a la seua pertinença a un col·lectiu humà (1895: 5):

Valenciana fon ma mare
y mos avis valencians;
la nina que jo festeje
valencianeta serà.

L'element religiós es fa palés, d'una banda, a través de peces específicament piadoses i, de l'altra, de manera inherent en els versos relatius a la quotidianitat de l'autor. Els títols de les primeres són prou explícits: «A la Mare de Déu», «L'Àngel de l'Apocalipsis», «A la Verge dolorida», etc. Respecte al segon grup, podem detectar com la *devotio*³ està integrada en les escenes quotidianes descrites per l'autor en versos com: «anar tots los dumenges tranquil al poble a misa;» (1900: 14) i «la campana de la iglésia/ remembrava la oració» (1895: 87) per tal de referir-se a les campanades.

A més de les recomanacions anteriors, Forteza encara convida el lector acompanyar Bodria (1895: 12) «al cementeri del llogaret, per a derramar una llàgrima de sufragi, moguts per dolça y trista recordança». Amb aquestes paraules, el prologuista es refereix a les peces més íntimes del lletraferit, centrades en l'enyor de la seua estimada.

L'objectiu d'aquest estudi és fer una aproximació a la poesia íntima de Bodria. Més concretament, al grup de peces que tanca el recull *Roselles: poesies valencianes*:⁴ «Pomell de Semprevives». Aquest no s'ha de confondre amb

---

2 Aquests tres personatges són el rei Jaume I, sant Vicent Ferrer i Ausiàs March, representants de la Pàtria, de la Fe i de l'Amor, respectivament.

3 Religiositat que és present en la majoria dels autors coetanis, ja que, en paraules de Roca (2011: 211-212), «eren creients practicants en la seua immensa majoria».

4 Recull que s'enceta amb «Endressa» amb què dedica el poemari «al senyor don Teodor Llorente y Olivares, Majoral de Felibrige de Provença y Mestre en Gay Saber». Llorente en senyal de gratitud i com a resposta, redactà «Al poeta Bodria» i la publicà en el número de *Las Provincias* corresponent al 20 de gener de 1896 (Roca 2013: 414). Roca edita aquesta peça a *Obra valenciana completa* de Teodor Llorente (2013).

«Manollet de Semprevives», present al poemari *Fulles seques*. Ambdós són *suites* de poemes breus que, pel títol i per la temàtica, poden confondre's. Finalment, completem l'estudi amb l'edició de «*Pomell de Semprevives*», conjunt que, a banda de la publicació original, no ha estat mai reeditat, llevat de la *Sempreviva II*, que va ser editada per Verger al segon volum d'*Antologia dels poetes valencians*, del 1984 i la *Sempreviva VII*, reproduïda a *Las Provincias* corresponent a l'1 d'octubre de 1895.

2. «Semprevives» a *Roselles* (1895) i «Semprevives» a *Fulles seques* (1900)

L'autor afirma que les «Semprevives» publicades a *Roselles* són (1900: 12) «aquelles naixcudes en ma fantasia», és a dir, el resultat del seu imaginari. Bodria emula els Byron, Espronceda i Balaguer a l'hora de confeccionar aquestes peces, donant veu a un jo poètic desolat després d'enviudar. El resultat aconseguit és el segon accèssit de la Flor natural en els Jocs Florals de Lo Rat Penat l'any 1893.

En canvi, el jo poètic de les «Semprevives» recopilades a *Fulles seques* deixa de ser un producte de l'enginy del poeta per a identificar-se amb l'autor. En efecte, la muller que ha traspasat no és producte de l'imaginari, sinó l'esposa del mateix Bodria: Carlota Labaila.⁵ Així ho explica el lletraferit a la dedicatòria adreçada a la seua germana, Teresa Bodria i Roig, a *Fulles seques* (1900: 12):

¡Qui ho tenia que dir, volguda germana, que com lo primer tomo, habia de ser este tancat per un manollet de «Semprevives»! Semprevives aquelles naixcudes en ma fantasia; pero aquestes en lo fons del meu cor. Formen les de ahir un ramellet alegre; les de huy una corona fúnebre.

---

5 Carlota Labaila va morir un dos d'agost. Així ho constata l'autor en una nota a peu de pàgina en *VIII* (1900: 140): «Lo dia 2 d'agost és Nostra Senyora dels Àngels, y fon lo dia que morí, demprés de mitjorn». Tot apunta que l'any de defunció és el 1899, ja que la primera peça d'aquesta elegia data, segons el lletraferit, del 3 d'agost de 1899.

Ningun recort millor puch deixar-li a la que fou ma dolça companyera en la terra y fidel esposa [...]

A més, la ressenya que apareix a *Almanaque de Las Provincias* (1900: 343) amb motiu de la publicació de *Fulles seques*, també dona informació sobre la raó de la composició d'aquest conjunt poètic:

Esta colección de poesías consta de tres partes [...] Las poesías de la última parte del libro se denominan *Semprevives* y son las más interesantes. Están dedicadas a la memoria de la esposa del autor, doña Carlota Labaila, recién fallecida, y forman una elegía muy sentida y poética.

3. «Semprevives» en *Roselles* (1895)

La imatge que el jo poètic ofereix de l'alqueria en *Sempreviva I* s'allunya de la que alguns autors coetanis —com Llorente— mostren, dels habitatges que «poblen el paisatge poètic de la nostra Renaixença.» (Roca 2011: 221). La llar —barraca, mas i alqueria— abandona el paper que fins al moment havia desenvolupat com a icona d'aquella pàtria idealitzada pels renaixencistes valencians per tal de passar a representar únicament l'estat anímic del poeta. Així, l'alqueria, una vegada difunta l'estimada, adopta una aparença llòbrega, gràcies a la intervenció dels elements de la naturalesa, com ara la vegetació: «l'espès verdum ja li tapa/ ab son vellut transparent/ de les finestres les branques»; i les aus: «puix fins los nius ja no tenen/ baix les teules los aucells».

En *Sempreviva II* el jo poètic pren consciència de la solitud causada per la pèrdua de l'estimada, a mesura que recorre les diferents estances de la llar: «Puje a la cambra, tota deserta:/ mire·n l'estudi la porta oberta;/ desert lo llit!». Aquest motiu literari és utilitzat per Francesc Matheu⁶ en IX d'«A una morta» (1878:

---

6 Francesc Matheu era un poeta vinculat als Jocs Florals de Barcelona. No obstant això, segons apunta Cassany (2018b: 354): «el Matheu dels reculls poètics dels anys setanta i vuitanta havia estat considerat algú que gosava obrir nous camins».

67): «Jo vetx ta cambra arreglada/ com si la estesses cuydant». El poema segueix el model de l'*estrofa manriqueña*⁷ castellana, és a dir, una estrofa de sis versos —dos tercetes— en què el primer, segon, quart i cinquè són octosíl·labs, mentre que el tercer i el sisé són tetrasíl·labs. Els octosíl·labs són aparellats consonànticament, mentre que els dos tetrasíl·labs comparteixen rima assonant. Així, l'esquema mètric esdevé 8a8a4b-8c8c4b. Bodria aprofita el darrer vers de cadascuna de les estrofes per tal d'emfatitzar les idees de solitud i mort, dos dels temes per excel·lència del romanticisme. La solitud es fa evident al final de la primera: «la soletat!» i tercera: «Y a tu no·l veig!». El traspàs s'aprecia en les parelles: «Morí ja tot!», «Ja no està assí!» i també a l'última: «qu'està en lo cel!»

La vida sense la seua estimada esdevé dolorosa per al jo poètic. Per això, en *Sempreviva III* fa servir el somni per a tornar a gaudir de la seua presència: «Anit vaig ensomniar/ que ha cau d'orella em parlaves.» Aquesta delectació es torna una altra vegada sofriment quan desperta i s'adona que aquella presència era producte del seu imaginari. La versemblança del somni i el dolor que experimenta el jo líric quan pren consciència de la tràgica realitat és una altra reminiscència amb Matheu, concretament als versos d'*XI* (1878: 68): «Cada nit te vetx en somnis» i «Y és tan veritat mon somni/ que per més qu'he vist ta mort,/ cada dia al despertar-me,/ cada dia·m ve de nou».

La melancolia fa pres el jo poètic quan aquest recorre els camins que en un temps passat petjava per tal d'anar a visitar la seua estimada en *Sempreviva IV*. Els espais que travessa són novament els que configuren l'espai poètic de la poesia valenciana del Vuit-cents: l'alqueria, el camp de tarongers, etc. Els records que li venen a la ment ens transporten a la infantesa de l'autor d'acord amb la caracterització que ofereix de l'estimada: «Juguetona y riallera/ mira com salta [...]» i el moment en què recorda les paraules de la mare de la noia. Una escena sobre la qual Matheu versa en *V* (1878: 65): «no·t dirà “filla” may més». Aquesta percepció es veu reforçada amb la representació de l'estimada com a símbol d'innocència: «Pareix blanca papallona/ volant entre flors y llums».

7 A causa de l'èxit de *Coblas por la muerte de su padre*, l'estrofisme emprat per Manrique esdevé un cànon per a la composició d'elegies. Alguns poetes romàntics castellans la recuperen per a les seues composicions elegíiques.

Segons la informació que aporta Llombart a *Los fills de la morta-viva* (1879), Bodria rep una formació nodrida com a pintor. Primerament, a casa «del reputat e intel·ligent pintor d'escultura i dorador en Joseph Grollo» (1879: 644). Després canvia el taller de Grollo per l'escola de Belles Arts, instrucció que completa «al mateix temps per la nit a la classe de dibuix aplicat a les arts y fabricació.» Bodria gaudeix de cert prestigi, ja que «tant lo públich de València y son estensa província, com lo de les províncies de Castelló, Corunya, Orense [...] han admirat les dots artístiques del Sr. Bodria com a pintor d'escultura y dorador». *Sempreviva V* inclou aquesta faceta de Bodria. El lletraferit pinta les diferents escultures prenent la seua difunta muller com a model. La imatge que té present l'autor és tan viva que, mentre fa la tasca, s'aconhorta. El delit que experimenta quan roman sol, desenvolupant el seu treball, el porta a declarar que li «plau estar sempre sol». La peça està formada per quatre quintetes d'heptasil·labs amb dues rimes consonants (ababa). Aquest estrofisme decaigué durant el neoclassicisme, però el seu ús reviscolà a partir del romanticisme (Del Moral 2014: 156). Si fem una ullada a la poesia catalana del XIX, l'apreciem, a tall d'exemple, a la segona peça que conforma «A una morta» de Francesc Matheu (1878: 63) i en dues peces d'Iranzo: «Silenci!» (abbab) i a «El domàs d'un aviador» (aabab).

A *Sempreviva VI* comprovem com les valoracions, pel que fa a la poesia més íntima de Bodria, fetes per Forteza (1895: 12) al proemi: «just si fos traduïda de Bécquer» i «monstra el caràcter y la forma interna de les més boniques joyes alemanes», no són el resultat d'una mera lloança. L'espai nocturn que dibuixa Bodria presenta diverses reminiscències amb el becquerià i amb el de Heine. La nit de Bodria és una nit freda, ja que «les gelades» condicionen que estiga «vora·l foch». Bécquer, igualment, situa el jo poètic de la Rima *LXXIII* en una nit «del helado invierno» (1980[1871]:51). Aquest emplaçament també l'observem a *LXIII* d'*Intermezzo lírico*⁸ de Heine: «la noche es fría» (1875:64). Un altre tret que caracteritza la nit del romàntic valencià és el fort vent acom-

---

8 Utilitzem la traducció de Francisco Sellen *Intermezzo lírico* publicada l'any 1875 a Nova York per a les citacions. Per descomptat, no és l'única que hem consultat. En l'apartat dedicat a la bibliografia, oferim les traduccions amb què hem treballat, això sí, a banda de l'original.

panyat per la pluja, el qual «fujeteja les portes y els finestrons.» Una acció semblant es produeix a *LXXIII* de Bécquer «cuando las maderas/ crujiir hace el viento/ y azota los vidrios/ el fuerte aguacero». El vent i la pluja també són presents a *LXII* de l'alemany, però en aquest cas, sense ocasionar cap efecte a l'exterior de la llar: «Llueve, y el viento brama con furor». (1875:64).

Bodria recupera les quintetes d'heptasíl·labs en *Sempreviva VII*. La peça se situa en un «dumenge del florit maig», concretament, el dia de la celebració de la Mare de Déu del Roser. Mentre que els veïns de la localitat gaudeixen de la festivitat amb cercaviles —«y la Verge del Roser/ pasejen pel teu carrer»— i amb una processó, el poeta decideix allunyar-se de la multitud per tal de portar flors a la tomba de l'estimada. La visita del jo poètic a la tomba de l'estimada quan un col·lectiu humà gaudeix d'una festivitat esdevé un motiu literari encetat a la literatura catalana, segurament, per Ausiàs March: «Colguen les gents ab alegria festes [...] e vaja io los sepulcres cercant» (Fuster 1987[1959]: 38). Aquesta reminiscència ausiasmarquiana provocaria l'admiració de Llorente envers aquesta *Sempreviva*, motiu pel qual fou reproduïda a *Las Provincias*, el diari que fundà i dirigia, l'1 d'octubre de 1895. Un altre aspecte que degué causar l'admiració del patriarca de la Renaixença valenciana potser és la metàfora ben trobada en la darrera estrofa, en què el terme *flors* s'identifica amb el record de l'estimada. Així, l'oblit no marceix les flors de maig, sinó que el dolor que ocasiona la seua absència les fa brotar.

La dicotomia dia/nit és el tema sobre el qual es basteix *Sempreviva VIII*. El dia ocasiona en el jo poètic, de la mateixa manera que en uns altres romàntics (Mizrahi 1998: 73), un estat de confusió. El poeta avança pel carrer «sonàmbul», protegint-se de la fatídica realitat a través d'il·lusions: «creent que te torna a vore/ com en altres jorns florits». Per contra, la nit esdevé un temps de conhort. La capacitat de somiar li permet romandre moments amb la seua estimada. Així, el somni suposa un mecanisme d'evasió d'aquella rutina infausta. El poema conclou amb la petició següent:

Si eterna fos la nit ab sa foscoria,
y sens-estorb ningú,

etern mon pensament y ma memòria,
sempre estaria ab tu!

Aquesta *suite* finalitza amb *Sempreviva IX*. L'última imatge que ens ofereix aquest conjunt de peces és la d'un jo poètic desolat que no troba la pau enlloc. L'autor recorre diferents espais del poble, però amb un resultat insatisfactori, ja que, com declara a l'última estrofa: «Res me plau ni m'aconorta». Aquest vers presenta bastants paral·lelismes amb els ausiasmarquiens: «[...] molts mals m'aconhorta./ A mi no plau ma vida [...]» (Fuster 1987 [1959]: 64). Si tenim en compte la tendència d'alguns poetes coetanis com ara Víctor Balaguer a la reelaboració⁹ dels versos del poeta medieval (Cassany 2018b: 367), podem deduir que la semblança entre el vers de Bodria i els ausiasmarquiens es deu també a aquesta pràctica.

4. Conclusió

Els trets que ens permeten incloure les «Semprevives» (1895) de Bodria dins d'aquesta «altra escriptura» (Verger 1984: 18) són diversos. En primer lloc, el tema tractat, l'amor, s'allunya de l'idil·li que tant l'havia caracteritzat en versos com «Vostre dolç mentir me plau,/ si no em doneu altra cosa» de Llorente (Molas 1965: 102) per tal de centrar-se en el desconhort i el desgrat de viure de resultes de la pèrdua de l'estimada. L'absorció de noves influències (Heine, Bécquer i Matheu dels anys setanta) també condicionen l'afany renovador d'aquest conjunt poètic. Unes influències que no sols afecten el contingut (ambientació de *Sempreviva VI*), sinó també la forma: *suite* de poemes breus en lloc d'altres gèneres més prototípics en la poesia jocfloralesca com la balada i la cançó. Un darrer aspecte que podem considerar és l'abandonament de la idea

---

⁹ Un exemple que hem documentat de reelaboració dels versos és el següent. Els de March (1987 [1959]: 104) diuen «Cervo ferit no desija la font/aitant com io ésser a vós present», mentre que els de Balaguer (1891: 26) són «Cervo ferit a qui la set abrusa/no desitja la font com jo la calma».

de la llar com a icona de la pàtria idealitzada per tal de passar a representar únicament l'estat anímic del poeta.

La Renaixença valenciana, com a poc a poc es va demostrant, va molt més enllà dels romanços històrics d'ambientació medieval, de les odes dedicades a lloar personatges transcendents del passat i del pairalisme. Aquesta era una visió, fins fa gaire, desconeguda pels intel·lectuals, els quals aplegaren a condemnar la nostra Renaixença amb afirmacions com la d'Alfons Cucó (1999: 42 *apud* Roca 2011: 233):

La literatura de la Renaixença al País Valencià, i més exactament la poesia, l'únic gènere que va gaudir-hi d'un relatiu desenvolupament, es va convertir en una inacabable lletania d'evocacions medievals i de visions ruralitzades.

Un conjunt d'afirmacions que, tal com afirma Josep M. Domingo (2018: 374), han ocasionat «efectes pertorbadors» sobre la recepció de poetes posteriors com Víctor Iranzo, Lluís Cebrian, Josep M. Puig i Torralva i, per descomptat, sobre el mateix Bodria. Una pertorbació que acabarà a mesura que s'analitzen les peces més transcendents d'aquests lletraferits.

5. Criteris d'edició

Seguim les normes d'edició de la prestigiosa col·lecció «Els Nostres Clàssics», de l'editorial Barcino. D'aquesta manera, les nostres intervencions es limiten a regularitzar i actualitzar la puntuació, fer-ne separació dels mots, regularització de majúscules i minúscules, incorporar l'accentuació gràfica, dièresi i utilització de l'apòstrof i el guionet d'acord amb la normativa actual; fer ús del punt volat per indicar les elisions que avui no tenen representació gràfica i transcripció per *l·l* de les *ll* del document que tenen aquesta grafia en la normativa actual.

Apèndix

POMELL DE SEMPREVIVES¹⁰
DEDICAT A L'ESCRITOR MALLORQUÍ, ACTUAL BIBLIOTECARI
DE NOSTRA UNIVERSITAT LLITERÀRIA Y CARINYÓS
AMICH DON JERONI FORTEZA

Sempreviva I

Huy d'aquella solitària
alqueria, en altre temps
dels amors y les albadès,
palau de dolsos secrets;
l'espés verdum¹¹ ja li tapa
ab son vellut trasparent,
de les finestres les branques,
y a grans llampons les parets.
Pareix que de dol vestida
t'ausència plora a l'ensem,
puix fins los nius ja no tenen
baix les teules los aucells.
Lo terrat y la teulada,
s'ha cubert de llixoners,¹²
que ab ses flors tan groguissones
semblen als daurats pomells
de les fresques semprevives,
qual damunt ta fosa tens,

---

10 Nota de l'autor: Obtingueren lo segon accèsit de la Flor natural, en los Jochs Florals de Lo Rat Penat de 1893.

11 Vegetació. Paraula formada pel substantiu *verd* i el sufix de valor col·lectiu *-um*. Accepció no recollida al DCVB.

12 Llicsoners.

covertint ta llar ditjosa
en silenciós mausoleu,
solitari enmitj de l'horta,
regat per mon plor etern,
que diu a tothom que passa:
«Receu per ella, receu!».

Sempreviva II

Molt te volia! Mon cor gotjava¹³
eterns deliquis, quant¹⁴ te mirava
dins de ta llar!
Ara, allà a hon mire, tot és misteri;
reyna en ta casa, del cementeri,
la soletat!

Tancada·s troba la llarga reixa,
hon escoltaves la tendra queixa
del meu amor.
Morí la parra que la cubria,
la mare-selva¹⁵ qu·als peus tenia...
Morí ja tot!

Veig la cadira hon te sentaves,
los fils y agulles ab què brodaves
dins lo baulet.
Y aquelles polques de perles fines
qu·eren la enveja de les fadrines...
Y a tu no·t veig!

---

13 Pretèrit imperfet de *gojar*, forma secundària de *gaudir*.

14 Quan.

15 Segons el DNV: «Liana o arbust caducifolis (*Lonicera* sp), de fulles oposades, simples o ovals i de color verd molt fosc, flors tubulars oloroses reunides en ramells axil·lars i fruit en baia».

Puje a la cambra, tota deserta:
mire·n l'estudi la porta oberta;
desert lo llit!
Llavors jo cride: «On és m·aymia¹⁶?»
Y oïxch que·m responen: «La que·t volia,
ja no està assí!».

Foll¹⁷ d'anyoransa, busque·n l'armari
una penyora; veig lo rosari
y ansiós lo prenc:
No pasa dia qu·una vegada,
el reçe y diga: «Fon de m·aymada¹⁸
qu·està en lo cel!».

Sempreviva III

Anit vaig ensomniar,
que ha cau d'orella em parlaves;
llavors te volguí abraçar;
y mon cor al despertar,
al vore qu·allí no estaves,
no pogué menys que plorar.

Sempreviva IV

Quant pense anar al teu poble,
vaig tant torbat y confús,
que·m sembla que may arribe;

---

16 La meua estimada.

17 Boig.

18 Equivalent a m·aymia. Vegeu la nota 7.

tant me conmové aquell punt.
Lo solch¹⁹ bla de tes pejades,
pareix que veja·l damunt
d'aquella senda que un dia
trepijàvem els dos junts!
Lo camp de les bresquilleres
tan ple de vida y arulis,²⁰
l'encontre huy solitari,
sens que me diga ningú:
«La giqueta que tu busques,
fa poch va cullir los fruits,²¹
y alegre se'n tornà a casa,
tal volta pensant en tu.
Juguetona y riallera
mira com salta, y com cull
los lliris blanchs, que'n los màrgens
vorera l'aygua han creixcut;
y enllasant-los en les trenes
del graciós rodet que du,
pareix blanca papallona
volant entre flors y llums».

Jo mire-n la creu del terme
lo lloch, sobre·l marbre dur,
hon besabes tots los dies,
com tenies per costum.
Pase la creu y m'ature:
més demprés,²² avall y amunt
estich lluytant si me quede
o me'n vaig; perquè no puch,

---

19 Senyal o rastre en la superfície.

20 Auguris.

21 Fruits.

22 Després.

no puch vore l'alqueria
que's destaca per damunt
dels tarongers, a hon mirava,
de molt més prop los teus ulls!

Torne enrere d'aquell siti,²³
pense anar-me'n, y no vullch
deixar de vore a ta mare,
portant mon pesar ocult.

Arribe fins a la porta;
toque y escolte allà lluny
sa veu que'n ferix el ànima,
ab eixe: «qui és?» Y al punt,
esclatant un plor tendríssim,
mire per lo pany y fuigch;²⁴
puix pense, a la que ve a obrir-me,
que ve a soles, sense tu!

Sempreviva V

Pinte la Mare de Déu
o bé pinte un'altra image,
tan al viu lo color teu
prengué'n lo meu seny²⁵ hostaje,
que li fas²⁶ ton front de neu.

Li fas tes arcades selles,
les pestanyes de tos ulls;

---

23 Lloc.

24 Primera persona del present d'indicatiu del verb *fugir* conjugat segons el model pur.

25 Memòria.

26 Faig.

en sos llabis dos rosselles,
y aquelles galtes vermelles,
y aquells daurats cabells rulls.

Y tal entusiasme sench
al colorir la figura,
perquè·n ella et tinch present,
que li parle a la escultura
ab lo cor y el pensament.

Y és tant lo que sent per tu
y em plau estar sempre sol,
que bé pot dir quansevol:²⁷
«Assí no es reb a ningú,
perqu·estan sempre de dol!»

Sempreviva VI

Per la nit, quan les gelades
me fan estar vora·l foch
de la llar, a hon algun dia
s'escalfaven nostres cors,
y lo ventpluig²⁸ fueiteja
les portes y els finestrons,
d'aquell solitari estudi
a hon descansa lo meu cos,
de l'anyoransa que·l mata
al no vore't en lo món,
m'alse arropit y me gite,
puix que·m fa molt de temor

---

27 Qualsevol.

28 Segons el DCVB: «Pluja fina acompanyada de vent».

lo vent qu'empeny la finestra,
y el vórem allí tot sol.
Per més que vullga adormir-me,
mos parpalls no els juny²⁹ la son:
endormiscat t'ensomnie;
lo llevant xiula més fort;
quan les gotes de la pluja,
ab lo tich-tach cadenciós,³⁰
fujetejen les ventalles
del finestral del rincó,
tan suaus, com si pegaren
ab los dits, dos y tres colps;
m'alse espavorit³¹ y esmente
que tot ha segut un so,
puix somniava que-m cridaves
com ho feres sols un jorn,
colpejant tots dits hermosos
los ventalls del finestró.

Sempreviva VII

Quan s'acosta lo primer
dumenge del florit maig,
y la Verge de Roser
pasejen pel teu carrer,
enramant-lo,³² jo me'm vaig
a buscar per tota l'horta
lliris campestres, arreu,
per posar-li'ls a la creu,

---

29 Ajunta.

30 Ritme i accentuació del soroll que produeixen les gotes de la pluja.

31 Segons el DCVB, variant característica del valencià. Significa ple de terror.

32 Adornat amb rames, plantes i flors.

que, de ferro, dalt la porta,
té·l fosar del poble teu.

Y entant³³ que la procesó
per la vila va voltant,
a la porta del camp sant,³⁴
la enramada te fas jo
empapada ab lo meu plant.

Mon cor no està satisfet,
ni puch calmar los seus plors,
fins que per dalt la paret,
t'enrame lo fosaret³⁵
de murta, palmes y flors.

No cregues, puix, que l'olvit
mustigue les flors de maig;
ne broten sempre·n mon pit;
y ab lo cor adolorit,
les renove per a hon vaig!

Sempreviva VIII

Somnie qu·ha tocat l'alba,
y al punt me lleve y me vist,
ix al carrer, y sonàmbul,
de ta casa lo camí
cerque al punt, puix de la misa
lo darrer toch he sentit,
y ab lo cor ple de alegries,

---

33 Segons el DCVB: «Entretant, mentre això passava».

34 Cementeri.

35 Tomba.

que·m salta fora de si,
creent que te torna a vore
com en altres jorns florits;
al bancalet de ta porta,
lo vigilant de la nit,
me trova moltes vegades...
Em desperta y se sonriu!

ENDRESSA

Si eterna fos la nit ab sa foscòria,
y sens·estorb ningú,
etern mon pensament y ma memòria,
sempre estaria amb tu!

Sempreviva IX

Ixch pel poble a passejar,
y és cosa particular!
Res que mire m'aconorta,
y casi sempre a la porta
solch trobar-me de ta llar.

Ix ta mare bondadosa,
y ab un cobejós³⁶ anhel,
me diu molt trista y plorosa:
«Què busques? Ma filla hermosa?
No saps que viu ja en lo cel?»

Me'n vaig al punt de ta porta,
mes no sé com ho dech fer,
que la gent del teu carrer

fins que me perch allà en l'horta,
en mi sempre té quefer.
No sé com salte·ls ribaços
y les penyes del barranch,
quant a penes los meus braços
mouen a tenor dels pasos,
com si anara ensomniant.

Res me plau ni m'aconorta,
y és cosa particular!
A hon me venen a encontrar?
Del cementeri a la porta
o a la porta de ta llar!

Bibliografia

- Acadèmia Valenciana de la Llengua (2014) *Diccionari normatiu valencià* (DNV), en línia: <<https://www.avl.gva.es/lexicval/>> [Consulta 2 de desembre de 2021]
- ACUÑA, M. (1887) *Poesías de Manuel Acuña*, París, Garnier Hermanos.
- ALCOVER, A. M.; MOLL, F. de B. (1930-1968) *Diccionari català-valencià-balear*, 10 volums, Palma de Mallorca, Editorial Moll. [Disponible en: <<http://dcvb.iecat.net>> (Consulta 12 de novembre de 2021)]
- BALAGUER, V. (1981) *Poesia catalanes con la traducción castellana o verso por distintos autores*, vol. 1, Barcelona, Tipo-litografía de Espasa.
- BÉCQUER, G. A. (1980[1871]) *Rimas y leyendas*, Madrid, Espasa-Calpe.
- BODRIA, J. (1895a) *Roselles: poesies valencianes*, València, Manuel Manaut.
- (1895b) «Sempreviva», *Las Provincias* (1-X-1895).
- (1900) *Fulles seques: aplech de versos valencians*, València, Manuel Alufre.
- (1911) *Llibret de recorts*, València, Manuel Pau.
- CASSANY, E. (2018a) «Víctor Balaguer», dins A. Broch (dir.), *Història de la literatura catalana*, vol. v: E. Cassany i J. M. Domingo, Josep (dirs.), *Literatura contemporània (I). El Vuit-cents*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana / Editorial Barcino / Ajuntament de Barcelona, pp. 363-368.
- (2018b) «La poesia», dins A. Broch (dir.), *Història de la literatura catalana*, vol. v: E. Cassany i J. M. Domingo, Josep (dirs.), *Literatura contemporània (I). El Vuit-cents*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana / Editorial Barcino / Ajuntament de Barcelona, pp. 319-356.
- DEL MORAL, R. (2014) *Retòrica: Introducció a las artes literarias*, Arganda del Rey, Editorial Verbum.
- DOMINGO, J. M. (2018) «Teodor Llorente», dins A. Broch (dir.), *Història de la literatura catalana*,

- vol. v: E. Cassany i J. M. Domingo, Josep (dirs.), *Literatura contemporània (I). El Vuit-cents*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana / Editorial Barcino / Ajuntament de Barcelona, pp. 369-374.
- ESPADALER, A. M. (2000) «La recepció d'Ausiàs March a la Renaixença», *Reduccions: revista de poesia*, 72, pp. 25-43.
- FORTEZA, J. (1895) «Pròleg» a *Roselles*, València, Manuel Manaut.
- HEINE, H. (1823) *Tragödien, nebst einem lyrischen Intermezzo*, Berlín, Ferdinand Dümmler.
- (1875) *Intermezzo lírico*, F. Sellen (trad.), Nova York, Ponce de León.
- IRANZO, V. (2019) *Antologia*, C. Fenollosa (ed.), València, Institució Alfons el Magnànim.
- Las Provincias. Almanaque para el año 1901*, València, 1900, p. 343.
- LLOMBART, C. (1879) *Los fills de la morta-viva : apunts bio-bibliogràfics per la historia del Renaixement lliterari llemosí en València*, València, Emilio Pascual.
- LLORENTE, T. (2013) *Obra valenciana completa*, Rafael Roca (ed.), València, Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- MARCH, A. (1987 [1959]) *Antologia poètica*, J. Fuster (ed.), València, Eliseu Climent.
- MATHEU, F. (1878) *Lo Reliquiari: morta, spleen, primavera*, Barcelona, Alvar Verdaguer.
- MIZRAHI, I. (1998) *La poètica dialògica de Bécquer*, Amsterdam-Atlanta, Editions Rodopi.
- MOLAS, J. (1965) *Poesia catalana romàntica*, Barcelona, Edicions 62.
- OROZCO, M. J. (1998) «Estètica romàntica y denuncia social en *Sab*, de Gertrudis Gómez de Avellaneda», dins J. A. Pachecho i C. Vera (eds.), *Romanticismo europeo. Historia, poètica e influencias*, Sevilla, Universidad de Sevilla, pp. 87-96.
- PERPINYÀ, A. (2015) «Una aproximació a la figura i obres de Josep Bodria i Roig, renaixencista valencià», *Revista Internacional d'Humanitats*, 33, pp. 7-18.
- ROCA, R. (2011) «La pàtria somniada pels poetes de la Renaixença valenciana», *Caplletra*, 50, pp. 210-236.
- SIMBOR, V. (1988) *Els fonaments de la literatura contemporània al País Valencià (1900-1939)*, Barcelona, Institut de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- VERGER, E. (1984) *Antologia dels poetes valencians*, vol. II, València, Institució Alfons el Magnànim.